

Toespraak van Danielle Gilliot, raadgever Wetenschap en Innovatie, kabinet van minister Lieten

---

IST conferentie 'Duizend bloemen en granaten. Over gender, wetenschap en technologie', Brussel, Vlaams Parlement, 10 november 2011

Geachte volksvertegenwoordigers,

Geachte academici,

Geachte aanwezigen

Het thema 'gender, wetenschap en technologie' geeft aanleiding tot heel diverse vragen. De vragen kunnen in de twee richtingen gaan:

- Hoe beïnvloeden wetenschappelijke inzichten en technologische praktijken genderconstructies?
- En hoe beïnvloedt gender de ontwikkeling, de betekenis en het gebruik van wetenschap en technologie?

Het IST heeft met de essaybundel en deze conferentie het thema, in de twee richtingen, opnieuw op de agenda geplaatst, in al zijn diversiteit. Het thema is echter zo omvattend, dat het onmogelijk op één dag of in één bundel uitputtend behandeld kan worden. Uit de presentaties, debatten en vragen van vandaag blijkt dat er ons nog veel te doen staat. Maar, zoveel is duidelijk na deze dag, de wil om er verder werk van te maken is zeker aanwezig.

Vlaanderen en de Vlaamse overheid dienen er zich voor te hoeden dat zij de genderproblematiek niet te eenzijdig benaderen.

Het risico bestaat dat het genderconcept te eenzijdig ingezet wordt om instrumentele redenen: meer meisjes en vrouwen in technische en exact-wetenschappelijke opleidingen en loopbanen, omwille van de noden van een kenniseconomie. Wij erkennen deze noden weliswaar, maar we moeten ons voor ogen blijven houden dat kenniseconomieën ook economieën ten dienste van mensen en samenlevingen dienen te zijn.

Dat is immers de ambitie van een genderbenadering: a) beantwoorden aan noden en verwachtingen van mensen, in al hun diversiteit en b) dit door diversiteit—waar gender één aspect van is—haar werk te laten doen: daar waar mensen beslissingen nemen, macht uitoefenen, visies ontwikkelen, leiding geven, stimuleren, selecteren, middelen toekennen, enz.

Het streven naar betere genderevenwichten is niet alleen zinvol vanuit het verlangen van vrouwen naar gelijke rechten en kansen. Het is tegelijk noodzakelijk om de belangrijke maatschappelijke uitdagingen waar we aan het begin van de 21^e eeuw voor staan, aan te gaan. Jammer genoeg lijkt het er nog steeds op dat de meeste mannen, of moet ik zeggen:

mensen, weinig doordrongen zijn van dit inzicht. Ook in dat opzicht is er nog het nodige werk aan de winkel: nog te gemakkelijk wordt het thema 'gender' in de schoot van meisjes/vrouwen geschoven. Uit een studie in opdracht van de Europese Commissie blijkt dat nationale strategieën om gender stereotypes te bestrijden--bijvoorbeeld bij studie- en loopbaankeuzes—of om gendergelijkheid te realiseren zich richten op meisjes en vrouwen, nauwelijks op jongens en mannen¹.

---

¹ 'In general, the study showed that girls tended to receive more attention than boys, in particular where vocational studies were concerned. "Although interesting individual initiatives and projects exist, overall national strategies to combat gender stereotypes in career choices and initiatives aimed at boys are lacking', the study found. Gender-sensitive vocational guidance, which is currently only available in half of European countries, is more often targeted at girls than boys and usually aims to encourage girls to choose technology and natural science careers. Likewise, around two thirds of EU countries have gender equality policies in higher education, but almost all these policies and projects target only females, according to the researchers' (uit een studie in opdracht van de Europese Commissie, uitgevoerd door het Eurydice netwerk, netwerk voor 'Information on education systems and policies in Europe')

Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om u te informeren over enkele recente initiatieven van de Vlaamse overheid die minister Lieten, vanuit haar bevoegdheid voor wetenschap en innovatie, opgestart heeft of waaraan zij meegewerkt heeft.

In eerste instantie denk ik aan **gender en onderzoekersloopbanen**.

Het aandeel van vrouwen aan Vlaamse universiteiten neemt bij elke stap op de academisch ladder af.

Gemengde onderzoeksteams blijken tot betere oplossingen te komen. Omdat mannen en vrouwen nu eenmaal anders naar een 'probleem' kijken en ook andere oplossingen zullen formuleren.

Indien we een betere genderbalans willen bekomen in de onderzoekerspopulatie, dient de onderzoekersloopbaan aantrekkelijker gemaakt te worden. Een transparantere loopbaan, betere randvoorwaarden bij mobiliteit, betere arbeidsomstandigheden dragen hiertoe bij.

Versillende initiatieven worden genomen onder de koepel van het Vlaamse actieplan voor onderzoekers, waarbij ook aandacht is voor gendergelijkheid. Dit actieplan werd opgezet in 2010, de acties zullen afgerond zijn tegen het einde van 2011. Enkele verwezenlijkingen:

- Alle Vlaamse universiteiten en strategische onderzoekscentra erkennen en implementeren momenteel de principes van het Europees Handvest voor onderzoekers.
- Het FWO haalde als eerste Europese financieringsagentschap einde 2010 het label 'HR excellence in Research' binnen, waarmee de Europese Commissie inspanningen van het FWO erkent om onderzoekscarrières maximaal te ondersteunen.
- In het nieuwe beleidsplan van het FWO en de nieuwe samenwerkingsovereenkomst met het FWO die ingaat in 2012, gaat duidelijk meer aandacht naar de genderthematiek, in verband met hun personeelsbeleid, de samenstelling van expertpanels, de regelgeving voor doctorandi en postdocs.
- De doorstroming van vrouwen naar het ZAP-kader, het professorenkorps aan de Vlaamse universiteiten blijft nog steeds te beperkt. Een extra initiatief is daarom aangewezen om het evenwicht te verbeteren. In 2011 werd het budget voor tenure track binnen het Bijzonder Onderzoeksfonds verhoogd met 3.5 mio euro. Het tenure track stelsel biedt ruimte voor tijdelijke aanstellingen in het ZAP-kader van de universiteiten, die de brug vormen tussen een tijdelijk postdoctoraal mandaat en een vaste aanstelling. Om de toegang van vrouwelijke onderzoekers tot een academische carrière te vergemakkelijken, wordt bijzondere aandacht besteed aan het aantal vrouwen dat hierop intekent.
- Vanaf 2011 wordt 4 mio euro toegekend aan de universiteiten voor de versterking van de employability van jonge onderzoekers. Hier kunnen de doctoraatsscholen een belangrijke rol innemen. Aan de universiteiten wordt in het kader van deze middelen expliciet aandacht voor het genderevenwicht gevraagd. Hierbij kan gedacht worden aan het opzetten van mentoringprojecten voor vrouwelijke onderzoekers, doctorandi of postdocs.

U ziet, er werden reeds een aantal beleidsmaatregelen genomen om het genderevenwicht te bevorderen in de onderzoekerswereld.

Wij zijn voorstander om de beleidsmaatregelen voor het hoger onderwijs te kaderen binnen een actieplan Gender dat kijkt naar zowel personeel, onderzoekers, als naar studenten. Dit actieplan zal in samenwerking met het veld, universiteiten en hogescholen en in samenwerking met Minister van Onderwijs Pascal Smet uitgewerkt worden in 2012. We willen hierbij vertrekken van een analyse van de problemen: beperkte instroom / doorstroom van vrouwen naar het ZAP, ongelijke gendervertegenwoordiging in sommige opleidingen, ...om in een volgende stap acties, maatregelen te definiëren en de verantwoordelijken voor deze acties aan te duiden: de overheid, de hogeronderwijsinstellingen, de onderzoeker, de student...

Gender en studieloopbanen, doet mij ook denken aan het nieuwe geïntegreerde actieplan voor het stimuleren van loopbanen in wiskunde, exacte wetenschappen en techniek (2011 – 2020), dat dit najaar door het departement Onderwijs en Vorming in samenwerking met de departementen Werk & Sociale Economie (WSE) en Economie, Wetenschap en Innovatie wordt uitgewerkt. De finale doelstelling hiervan is het verhogen van het aantal afgestudeerden in Wetenschap en Techniekrichtingen (in richtingen die een arbeidsgerichte finaliteit hebben). In dit actieplan zal specifiek aandacht besteed worden aan het aantrekken van meer meisjes in deze richtingen. Bv. door ervoor te zorgen dat het informatiemateriaal over studierichtingen en beroepen ook meisjes aanspreekt.

Gender en Wetenschapscommunicatie

Aanvullend op dit meer gerichte actieplan voor het stimuleren van loopbanen in wiskunde, exacte wetenschappen en techniek, zullen we in 2012 een marketing- en communicatieplan rond wetenschap, technologie en innovatie ontwikkelen ter uitvoering van het beleidsplan wetenschapscommunicatie.

We willen werken aan een verhoogde betrokkenheid bij wetenschap, technologie en innovatie van alle lagen van de bevolking met specifieke aandacht voor vrouwen en kansengroepen teneinde het maatschappelijk draagvlak voor wetenschap, technologie en innovatie te verhogen. Participatieve wetenschapscommunicatie vormt ook een essentieel instrument voor de realisatie van de doelstelling van Vlaanderen In Actie inzake sociale inclusie en maatschappelijke participatie.

U hoort het, verschillende acties en maatregelen worden opgestart de komende periode, een blijvende aandacht voor genderaspecten is daarbij cruciaal en wordt ook nagestreefd.

De essaybundel en deze conferentie zullen zeker bijdragen tot verdere reflectie en inspiratie bieden om het beleid inzake wetenschap en innovatie vorm te geven rekening houdend met de impact van en op gender.